

RIDAKCINĖS KOLEGIJOS TRIBŪNA

(Nr.65)

Tai, kas svarbiausia

Lietuva
per savaitę

Neabejotinai svarbiausias šios savaitės, o gal net ir šių metų įvykis - Kovo 11-osios 25-osios metinės.

■ Kaip ir per kiekvieną Kovo 11-osios jubiliejų, svarbiausiu iškilnių svečių buvo laikomas Islandijos atstovas. Šįkart tai buvo šios šalies prezidentas Olafuras Ragnaras Grimsonas, kuris, jam suteikus žodį iškilmingo Seimo posėdžio metu, priminė, esą Islandija tapo pirmąja šalimi, pripažinusi Lietuvos Nepriklausomybę. Tą nuolat akcentuoja ir mūsų politikai. Tačiau tikroji istorija yra kitokia. Lietuvai 1990 m. kovo 11 d. atkūrus Nepriklausomybę, Moldova pirmoji ją pripažino dar tų pačių metų gegužės 31-ąją. Tiesa, Moldova tuo metu dar buvo SSRS sudėtyje, tačiau dėl to jos žingsnis dar drąsesnis. Islandija mūsų Nepriklausomybę pripažino 1991-ųjų vasario 11-ąją.

■ Kitas svarbus praėjusios savaitės įvykis - VRK priėmė sprendimą Trakų rajone, kur per savi valdos ir tiesioginius mero rinkimus buvo nustatyti šiurkštūs rinkimų tvarkos pažeidimai, birželio 7-ąją surengti pakartotinius rinkimus. VRK nustatė, kad bandyta papirkti daugiau kaip 1000 rinkėjų, nustatyta mažiausiai 444 išankstinio balsavimo vokai su pažeistomis halogramomis. „Dėl išankstinio balsavimo vokų aišku, kad vienoje apylinkėje jie suklastoti Liberalų sąjūdžio kandidatų naudai“, - neslėpė VRK pirmininkas Zenonas Vaigauskas, tačiau pridūrė, kad rinkimuose dar kartą galės pabandyti laimėti ir įtariamieji.

■ Bloga žinia seimūnams - kovo 10-ąją baigėsi jų atostogos ir teko eiti į darbą, mat prasidėjo pavasario sesija. Sesijos metu planuojama surengti 50 plenarinių posėdžių ir „palopyti“ apie 700 teisės aktų. Nors, kaip pripažino Seimo pirmininkė Loreta Graužinienė, tai yra nerealu, nes Parlamento konvejerio pajėgumai yra dukart, o kartais ir triskart mažesni.

■ Ar žinojote, kad elektros kilovatvalandė galėtų kainuoti 2,5 lito cento pigiau, jei ne konservatorių vadovauto praėjusios kadencijos Seimo sprendimas skatinti saulės energetiką ir iš saulės jėgainių elektrą supirkinėti kosminėmis kainomis - daugiau nei po litą už kilovatvalandę? Tik kol kas neaiškus šio korupcinio sumanymo kaltininkas. Vieni konservatoriai kaltina savo pačių energetikos (dabar jau buvusį) ministrą Arvydą Sekmoką, kiti - buvusį Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininką Joną Šimėną (taip pat konservatorių).

Apginkime Kovo 11-ąją



Saulius LAPĖNAS
Specialiai „Respublikai“

Kiekvieną dieną tampa vis aki vaizdžiau, kad kyla poreikis ginti lietuvių norą švęsti tokias svarbias datas kaip Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji. Po formaliais kalbomis šių švenčių metu vis labiau ryškėja Lietuvos priešų veidas.

Pastaraisiais metais žiniasklaidoje vis dažniau girdisi sutartinio choro balsai, kad pasaulis keičiasi, - taigi valstybės suverenitetas, kaip ir nacionalinė valstybė, nacionalinės tradicijos ir net kalba, geografinė ir geopolitika, - tai praeities atgyvenos. Šia tema vis daugiau publikuojama informacijos apie pseudotyrimus ir organizuojamas konferencijas. Stengiamasi mus įtikinti, kad nacionalinės Lietuvos tautos idėjos - tai kažkas neteisėta ir marginalu. Tai vyksta šalia „elito“ džiaugsmingų pastebėjimų, kad emigracijos srauto didėjimas liudija mūsų tautos „mobilitumą“. Tarsi

▶ **Kas atsitiko Prūsijai? Daugelis girdėjo šį pavadinimą, tačiau vargu ar daugelis galėtų žemėlapyje parodyti buvusias šios valstybės ribas. Pirmas smūgis šiai valstybei smogtas būtent per nacionalinę kultūrą ir kalbą**

bandoma įteigti, kad tegul išvažiuoja patys aktyviausi ieškoti geresnio gyvenimo į kitas šalis, o mes čia kažkaip apsieisime be socialiai aktyvaus jaunimo ir be geresnio gyvenimo kūrimo. Kaip mėgo sakyti vienas diktatorius: „Nėra žmogaus - nėra problemos.“ Toliau auginsime valstybės skolą, „apijautysime“ biudžeto išlaidas ir be jokių problemų vedžiosime čia likusius ne itin socialiai aktyvius gyventojus už nosies.

Kai kas tai įsivaizduoja kaip progresą, naujus vėjus pasaulyje be sienų. Tik realybė ir istoriniai faktai liudija ką kita. Nacionalinių vertybių praradimas, depolitizacija kartu su masine emigracija visada veda prie to, kad valstybės teritorija tampa „niekieno žeme“, kurią labai greitai „privatizuoja“ savo nacionalinės savimonės neužmiršę kaimynai. Užtenka prisiminti kelis ryškius istorinių pavyzdžių, įvykių ne taip toli nuo Lietuvos.

Pavyzdžiui, kas atsitiko Prūsijai? Daugelis girdėjo šį pavadinimą (lietuviškame folklore yra daug patarlių apie prūsus), tačiau vargu ar daugelis galėtų žemėlapyje parodyti buvusias šios valstybės ribas. Pirmas smūgis šiai valstybei smogtas būtent per nacionalinę kultūrą ir kalbą. Kryžiuočių ordinui 1230-1283 metais užkariavus prūsus, prūsų kalba pra-



▶ **NE NUOŠALY.** Šiemet per Kovo 11-osios eitynes buvo nešami plakatai, primenantys apie vėl perbraižomas valstybių sienas, griaujamus likimus

dėjo nykti. Paskutiniai prūsai, kalbėję savo kalba, išnyko maždaug didžiojo maro metu apie XVIII amžiaus pradžią, kai kiti prūsų palikuonys jau kalbėjo vietine Rytprūsių vokiečių kalbos tarme, o kita nutautėjusių prūsų dalis sudarė lietuvininkų ir mozūrų genties vėlesnę lenkų protestantišką mozūrų etnografinę grupę pietinėje Rytprūsų dalyje.

Ten per amžius gyvenusių Krymo totorių nuomonė nedomino, nes jei būtų sudominusi, tai rezultatas būtų visai kitoks. Stebint, kaip kito Krymo gyventojų nacionalinė sudėtis, galima matyti šios tragedijos etapus. Per pusantrą šimto metų nuo 1783 iki 1944 metų Krymo totoriai pergyveno tris didžiausias demografines katastrofas.

Pirmiausia po Krymo prijungimo prie Rusijos 1780-1790 metais ekonominės emigracijos metu Krymo totorių skaičius sumažėjo keturis kartus. Antroji ekonominės emigracijos banga 1850-1860 metais buvusį Krymo totorių skaičių dar kartą sumažino. O po sovietinės deportacijos, prasidėjusios 1944 metais, beveik visi Krymo totoriai buvo iškeldinti.

Atsižvelgiant į tai, kad dar XVI-II amžiaus pradžioje Krymo totoriai Kryme sudarė 95,1 proc. visų gyventojų, galima įsitikinti, kaip tai vyko, pažvelgus į šiuos skaičius:

1864 m. liko tik 50,3 proc.;

1917 m. buvo tik 29,4 proc.;

1939 m. liko tik 19,4 proc.;

1944 m. pabaigoje fiksuojama 0,0 proc.

Žvelgdamas į šią liūdną statistiką, nenorom klausiu savęs: ar stalinistinis režimas būtų lengvai sugebėjęs tai įgyvendinti, jei prieš tai nebūtų vykusį „savanorišką“ ten gyvenusių Krymo totorių ekonominę emigraciją? Ir ar po tokių įvykių įmanoma atkurti nacionalinę

valstybę? Juk kitos istorinės tėvynės Krymo totoriai neturi.

Aštuntajame dešimtmetyje buvo prasidėjęs Krymo totorių sugrįžimas į savo istorinę tėvynę. Tačiau, 2001 metų surašymo duomenimis, jų ten tebuvo ne daugiau kaip 12 proc. visų gyventojų. Ir kuo toliau, tuo sunkiau atkurti teisingumą. Krymo totoriai aktyviai kovoja už savo tėvynės atkūrimą, tačiau mažai kas tiki tokia galimybe, bent jau artimiausiu metu.

Tiesa, yra ir kitas mūsų laikų pavyzdys, kai tautai pavyko per didelius sunkumus ir praradimus atkurti savo valstybę - Izraelį. Ir nors šalia šio sunkaus proceso matome gana daug aštrių sudėtingų problemų ir aistros nerimsta, jau girdisi ketinimai suteikti Izraeliui nacionalinės valstybės statusą.

Pagrindinė išvada - atiduoti teritoriją, atiduoti nacionalinę valstybę gerokai lengviau, nei ją sugrąžinti. O visos kalbos, kad nacionalinės valstybės laikas baigėsi, kad rūpinimasi šalies likimu galime kažkam perduoti, mūsų dienomis galime drąsiai įvardyti kaip anti-valstybinę propagandą.

Įsivaizduokite bent minutę, kioje šalyje gyventume, jei Lietuvos tautos herojai vokiečių okupacijos metais - Vasario 16-ąją ir sovietinės okupacijos metais - Kovo 11-ąją nebūtų padėję parašų po Lietuvos nepriklausomybę įtvirtinančiais dokumentais, o būtų svarstę taip kaip šiuo metu naujai atsirandantys madingi mąstytojai?

SU MŪSŲ VALSTYBĖS ŠVENTE! LINKIU VERTINTI TAI, KĄ TURIME IR KOL DAR TURIME.

PS. Ar visada naudinga sekti mada?

Kol rašiau šį straipsnį, „The Telegraph“ pranešė, kad kremliška liga perpiešti valstybių sienas, kaip kiaulių maro užkratas, kad ir lengva forma, bet jau pradeda plisti Europoje. Šis leidinys informuoja, kad „Čekija pasirengusi atiduoti dalį savo teritorijos Lenkijai“. Pranešama, kad „Čekijos valdžia, siekdama palaikyti gerus santykius su Lenkija, yra pasirengusi atiduoti ginčytinas šiaurės Moravijos ir Bohemijos teritorijas“.

Nežinau, kokie ten žaidimai ir kokie motyvai lėmė keistą Čekijos valdžios apsisprendimą, tačiau puikiai suprantu vieno iš komentatorių pastabą: „Na prasideda!“

Kad negadinčiau šventinės nuotaikos, kitų komentatorių necituosiu, tuo labiau kad ten dažnai bandoma primesti nuomonę, jog dėl „gerų santykių išsaugojimo“ Lietuva turėtų palaikyti panašias „iniciatyvas“...